

VALLÁS ÉS MIGRÁCIÓ – A VALLÁSI IDENTITÁS MINT SZERVEZÉSI TÉNYEZŐ ÉS A KÉNYSZERMIGRÁCIÓ FORRÁSA A XXI. SZÁZADBAN

„A migráció nem csak testek mozgása,
hanem hitek, lojalítások és szent terek áthelyezése is.”
(Peggy Levitt, 2011)

1. Bevezető gondolatok

A humán migráció jelensége mind a spiritualitás, mind a klasszikus tudományágak területén megfigyelhető. Vannak olyan globális kihívások, amelyek kezeléséhez a tudomány és a vallás vezető képviselőinek egyetértésére, valamint közösen kidolgozott módszertanra van szükség. Az emberi vándorlás fogalma a tudományos diskurzusban máig nem egységes, annak nagy számú tipológiai megközelítését azonosítja és írja le a migrációelmélet forrásirodalma. Ezek elemzéseként összegezhető megállapítás lehet, hogy ezekben az értelmezésekben több közös, vagy hasonló tartalmú elem is jelen van, mint pl. a mobilitás, a cél, a mintázat stb. Ezen globális kihívások tudományos megközelítésének előfeltétele azonban a központi fogalmak pontos definiálása és a jelenség többdimenziós természetének megértése.

Az emberi vándorlás fogalmának a tanulmányban alkalmazott „*vándor*” kifejezés az emberi migráció történelmi kontextusában az idő múlásával folyamatosan módosult. Ezt a fogalmi elnevezést a világvallások spirituális tanításai, a lexikális és enciklopédikus keretek, a historiális történetek, a jogfejlődés értelmezései is követik. Park írta le tanulmányában először annak az embernek (*wanderer/vándor*) a migrációelméleti azonosítását, aki elhagyja a származási helyét és annak okától, céljától, időtartamától, társadalmi megítélésétől, egyéb jellemzőitől függetlenül tekinti.¹ Lee push-pull modellje szerint a migráció négy tényezőcsoport kölcsönhatásából ered: (1) a kiindulási hellyel kapcsolatos taszító tényezők (push factors), (2) a célterülettel kapcsolatos vonzó tényezők (pull factors), (3) a köztes akadályok (intervening obstacles) és (4) a személyes tényezők² A modell megkülönbözteti a gazdasági nehézségek vagy konfliktusok okozta kényszmigrációt a jobb munkalehetőségek vagy életkörülmények által motivált önkéntes vándorlástól. Lee elmélete hangsúlyozza, hogy a migrációs döntés a kiindulási és célterület tényezőinek, valamint a köztes akadályoknak az összességéből alakul ki. A fogalmi megközelítések mellett a migráció jogi dimenzióinak tisztázása ugyanilyen alapvető fontosságú, különösen a szabályozatlan mobilitás esetében.

A kutatás tárgyához kapcsolódó irreguláris migráció fogalmi eleme a jogszerűtlenség, ami az adott országba utazás, az államhatár átlépése vagy az országon belüli tartózkodás esetén nem a vonatkozó jogi előírásoknak megfelelő magatartás

¹ Park, Robert Ezra: Human Migration and the Marginal Man. American Journal of Sociology, The University of Chicago Press. 1928. 887-889. o.

² Everett, Lee S.: A Theory of Migration. Population Association of America, Demography. 1966/1. 47-57. o.

következményeként jött létre.³ A jogszerűtlenség dinamikus természetével kapcsolatban Hautzinger hivatkozott értelmezésére alapozva egyetérték azzal, hogy a jogszerűtlen tartózkodás is jogszerűvé válhat, ha a jogi feltételek változnak.⁴ A vallási motivációjú migráció társadalmi hatásainak kezelése azonban komplex kihívást jelent, amelynek megoldása túlmutat a hagyományos, tisztán jogszabályi vagy gazdasági megközelítéseken. Különösen igaz ez a vallási indíttatású népességmozgások esetében, ahol a spirituális motivációk egyedi társadalmi dinamikákat hoznak létre.

A komplex társadalmi hatások egyik speciális megnyilvánulási formája lehet a vallási alapokra épülő kulturális migráció, amely során a vándor egyfajta küldetésként éli és valósítja meg a vándorlását. Hautzinger Zoltán kulturális migráció fogalmára építve, ennek a folyamatnak az egyik következménye lehet a célország államvallásának társadalmi szintű módosulása.⁵ A vallási indíttatású népességmozgás társadalmi hatásainak kezelése azonban komplex kihívást jelent, amelynek megoldása túlmutat a hagyományos, tisztán jogszabályi vagy gazdasági megközelítéseken. Varga Károly spirituális megközelítésében a humán migráció egy olyan társadalmi jelenség, amelynek mind a kialakulásában, mind annak kezelésében egyaránt szerepet játszik a vallás és a materializmus, így a megoldásoknak is egymásra kell épülniük.⁶ Ezen többretegű jelenség tudományos vizsgálata interdiszciplináris megközelítést és komplex kutatási design alkalmazását teszi szükségessé. Ezen többretegű jelenség tudományos vizsgálata interdiszciplináris megközelítést és komplex kutatási design alkalmazását teszi szükségessé. Hautzinger Zoltán migrációkutatási módszertanára építve, a vallási motivációjú népességmozgás vizsgálata során szükséges a jogi, társadalomtudományi és rendészeti perspektívák integrálása, mivel a jelenség összetett volta miatt egyetlen tudományterület önmagában nem képes teljes körű magyarázatot adni rá.⁷ Ennek megfelelően a kutatás mixed-methods megközelítést alkalmazott, amely három fő pilléren épült: (1) szisztematikus irodalomkutatás hazai és nemzetközi szakirodalmi forrásokból, (2) tartalomelemzés tematikus kategorizálással, valamint (3) komparatív elemzés elméleti és empirikus adatok összevetésével. A módszertani keretrendszer gyakorlati alkalmazása során két fő elemzési dimenzió különült el, amelyek kiegészítik egymást a jelenség átfogó megértése érdekében.

Egyrészt a kvantitatív elemzés során a kutatótársadalom által egységesen elfogadott világvallások követőinek demográfiai adatait vizsgáltam 2015-2024 között, longitudinális perspektívából elemezve a globális népességi és migrációs trendeket. Másrészt a kvalitatív megközelítés keretében tematikus elemzést végeztem a vallási motivációjú migráció hajtóerejének, szervezeti struktúráinak, valamint a vallási alapú üldöztetés következtében kialakuló kényszermigráció eseteinek feltárására.

2. A modern migráció és a vallástörténet vándorlás leiratának kapcsolódása

A vallás migrációs folyamatokban betöltött szerepének értelmezéséhez elengedhetetlen annak társadalomszervező funkcióját is vizsgálni. A vallás nem csupán transzcendens tartalmú intézmény, hanem a társadalmi integráció egyik strukturális pillére,

³ Hautzinger Zoltán: Szemelvények a migráció szabályozásáról. Pécs, AndAnn Kft. 2016. 10-12.; 19-20. o.

⁴ Provera, Mark: The Criminalisation of Irregular Migration in the European Union. CEPS paper in Liberty and Security in Europe No. 80/February. 2015. 4-19. o.

⁵ Hautzinger Zoltán: A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése. AndAnn. Pécs, 2018. 19. o.

⁶ Varga Károly: Spiritualitás és migráció. Magyar Tudomány. 2016. 1127. o.

⁷ Hautzinger Zoltán: A migráció szabályozásának reaktív tényezői. *Belügyi Szemle*, 68(9), 2020. 48-49. o.

amely különösen válsághelyzetekben erősödik fel. Ez a kettős természet - spirituális és társadalmi - teszi képessé a vallási közösségeket arra, hogy a migráció során nemcsak lelki, hanem szervezeti támaszt is nyújtsanak követőiknek. Tomka Miklós rámutat arra, hogy a vallásos közösségek a posztzocialista társadalmakban az új társadalmi bizalom és identitás mobilizációs közvetítőivé váltak, amelyek migrációs kontextusban is erősíthetik a kollektív alkalmazkodást.⁸ Pusztai Gabriella vallási közösségek társadalmi tőke funkcióját vizsgáló kutatásai megerősítik, hogy a vallási hálózatok nemcsak spirituális, hanem strukturális támogatást is nyújtanak a migrációs folyamatok során, különösen a kulturális adaptáció és a társadalmi integráció területén.⁹ A vallási indíttatású népeségmozgás megértéséhez elengedhetetlen a világvallások vándorlással kapcsolatos tanításainak és hagyományainak feltárása, mivel ezek alapvetően befolyásolják követőik mobilitási döntéseit és a befogadó társadalmak reakcióit. A befogadó társadalmak részéről megjelenik az ellenőrzés és biztonság igénye is. Örkény és Székelyi kutatásai rámutatnak arra, hogy a befogadó társadalom attitűdjeit jelentősen befolyásolják a vallási hovatartozással kapcsolatos előítéletek és sztereotípiák, amelyek különösen a válsághelyzetekben erősödnek fel.¹⁰

E megközelítés alapjaként Mensching gondolatai szerint a vallás olyan egyetemes és átfogó fogalom, amelyre nehezen adható meghatározás: „*élményszerű találkozás a szenttel és a szenttől meghatározott ember válasz-cselekménye.*”¹¹ A vallási motivációjú migráció szervezési dimenziójának megértéséhez alapvető fontosságú az objektív túlterhelés jelenségének vizsgálata. Éberhardt (2020) által azonosított új típusú migrációrendészeti kihívások rávilágítanak arra, hogy a vallási hálózatok nemcsak spirituális támogatást nyújtanak a vándoroknak, hanem szervezési keretként is működnek az irreguláris migráció folyamataiban. Ez az új migrációelméleti megközelítés különösen fontos a vallási közösségek társadalmi tőke funkciójának értelmezésében.¹² Apológusok kutatási eredményei alapján öt világvallás azért értékelhető nagyoknak, mert a követők száma a legmagasabbak között van, minden kontinensen elterjedt és rendelkezik egyetemes küldetéstudattal.¹³ A napjainkban ismert adatok szerint a kereszténység (31%; 2,4 milliárd hívő), az iszlám (25%; kb. 1,9 milliárd hívő), a hinduizmus (15%; kb. 1,2 milliárd), a buddhizmus (7%; 500 millió), a kínai univerzizmus (6%) ember életét határozza meg.¹⁴ Ezen globális kiterjedés és jelentős követőszám miatt válik különösen fontossá, hogy vizsgálat tárgyát képezze, miként viszonyulnak ezek a vallási hagyományok a migráció jelenségéhez.

Ennek megfelelően Nagy Boldizsár 2013-ban megjelent publikációjában felhívta a figyelmet arra, hogy a nagy vallások mindegyike ajánlásokat fogalmaz meg a menekülés jelenségére. „*A nagy vallások és a hozzájuk kapcsolódó szokásrend, valamint teológiai tanítások és értelmezések gazdagok a meneküléssel kapcsolatos előírásokban.*”¹⁵ Az egyes

⁸ Tomka Miklós: Vallás és társadalom Kelet-Közép-Európában, Budapest, Új Mandátum, 2007. 112. o.

⁹ Pusztai Gabriella: Vallási szocializáció és hatásai. Magyar Tudomány, 180(2019)6, 837-839. o.

¹⁰ Örkény Antal – Székelyi Mária: Az idegen Magyarország. Bevándorlók társadalmi integrációja. ELTE Eötvös kiadó kft., Budapest, 2011. 26-31. o.

¹¹ Mensching, Gustav: Soziologie der Religion. Bonn, Röhrscheid. 1947. 2. o.

¹² Éberhardt, Gábor: Az objektív túlterhelés rendészeti kihívásai az irreguláris migráció kezelésében. Belügyi Szemle 2020/6. 30-31. o.

¹³ Glasenapp, Helmuth Von: Az öt világvallás - Bráhmaizmus, buddhizmus, kínai univerzizmus, kereszténység, iszlám. Akkord kiadó, Budapest. 1992. 4-32. o.

¹⁴ Conrad, Hackett – Stonawski, Marcin – Tong, Yunping – Kramer, Stephanie – Shi, Anne – Fahmy, Dalia: How the Global Religious Landscape Changed From 2010 to 2020. Pew Research Center. 2025. 2–22. o.

¹⁵ Nagy Boldizsár: A menekültek védelmének lehetséges indokairól. Budapest. Fundamentum. 2013/2. 10-11. o.

vallási hagyományok konkrét tanításainak vizsgálata során kiderül, hogy mindegyik sajátos, de összességében támogató megközelítést alakított ki.

2.1. A katolikus vallás értelmezése a migrációról

A kereszténység esetében látható, hogy a Bibliában a migráció kérdésköre az idegen, a jövevény, a földönfutó kifejezésekhez kötve jelenik meg. A keresztény vallásban a migráció kezelésére több ajánlást fogalmaz meg az idegenek szeretetével, amelyre a pápa az elvándorlók és menekültek világnapja alkalmából hívja fel a figyelmet.¹⁶

A keresztény humanitás megoldást ajánl a „*Nem kirekeszteni -- ellenőrizni!*” elv megjelenésével, amely szerint az úton lévő jövevény nem maradhat a szabad ég alatt éjszakára, kötelező részére szállást, ételmet adni megfelelő ellenőrzések után. Hasonló támogató attitűd figyelhető meg az iszlám vallásban is, bár eltérő hangsúlyokkal.

2.2. Az iszlám migrációfelfogása

Az iszlám vallás ugyancsak részletesen foglalkozik a migráció kérdésével és szintén ismeri a vándorlás jelenségét. A Korán több migrációs hullámról tanúskodik. Mohamed tanítása szerint a menekülőket meg kell hallgatni, lehetőséget kell nekik biztosítani az integrációra, és ha elfogadják a befogadó nép szabályait, biztosítani kell nekik minden lehetséges segítséget.¹⁷ A keleti vallási hagyományok esetében a segítségnyújtás elve hasonlóan hangsúlyos, de más filozófiai alapokra épül.

2.3. A buddhizmus és a vándorok kapcsolata

A buddhista tanítások szerint segíteni kell a vándorokat a lehetőségek függvényében. A veszélyeztetettség miatt nagyobb figyelemmel kell lenni a nők és gyermekek felé. A segítség célja, hogy a menekülő vissza tudjon térni saját hazájába. A kínai vallási hagyományokban a konfliktuskerülés és harmónia elvei határozzák meg a vándorokhoz való viszonyt

2.4. Az univerzizmus kapcsolódása a vándorokkal

Ehhez kapcsolódóan a kínai vallási hagyományok keretében a taoizmus konfliktust kerülő szelleme jelenik meg a vándorokkal való kapcsolatban is, amely arra tanítja a vallás követőit, hogy a rászorulókat segítsék lehetőségeik függvényében. Végül, a zsidó vallási hagyomány esetében a történelmi tapasztalatok alapján alakult ki a migráció kezelésének egyedi megközelítése.

¹⁶ Ferenc pápa üzenete a migránsok és menekültek Világnapjára. Forrás: <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2020-05/ferenc-papa-uzenete-a-migransok-es-menekueltek-vilagnapjara.html> (Letöltés ideje: 2025.07.11.)

¹⁷ Saritoprak, Zeki: The Qur'anic Perspective on Immigrants: Prophet Muhammad's Migration and Its Implications in Our Modern Society. John Carroll University, 2011. Forrás: <http://jsr.shanti.virginia.edu/back-issues/vol-10-no-1-august-2011-people-and-places/the-quranic-perspective-on-immigrants/> (Letöltés ideje: 2025.07.18.)

2.5. A zsidó vallás és a migráció kapcsolatrendszere

Történelmi okokból érthető módon a zsidóság történelme szorosan kapcsolódik a vándorláshoz. A „*kiválasztott nép*” vallásának követői a törvény rendelkezéseit követve elfogadják a ninestelen vándorokat és az üldözött menekülőket, de csak olyan ellenőrzések után, amelyek a saját biztonságukat hivatott erősíteni.

2.6. Összegezve

Megállapítható, hogy bár az egyes világvallások eltérő teológiai és filozófiai alapokról közelítik meg a migráció kérdéskörét, alapvetően mindegyikük támogató attitűdöt tanúsít a rászorulókat megsegítése tekintetében, ugyanakkor hangsúlyozzák a biztonság és ellenőrzés fontosságát is.

3. Világnépesség és a migráció adatelemzése 2015-2024 intervallumban

3.1. Alapadatok és trendek

A világnépesség 2015 és 2024 között jelentős növekedést mutatott. Az ENSZ Népeségi Osztályának World Population Prospects 2024¹⁸ revíziója szerint a földi népesség 2015-ben 7,3 milliárd fő volt, amely 2024-re megközelítette a 8,1 milliárd főt. Ez közel 800 millió fős növekedést jelent kilenc év alatt, ami évi átlag 1,0-1,1%-os növekedési ütemnek felel meg. Az elemzés arra is rámutat, hogy a növekedés üteme fokozatosan lassul. Míg 2015-ben az éves növekedési ráta még 1,2% körül alakult, 2024-re ez 0,9% alá csökkent. Ez a tendencia a termékenységi ráták csökkenésével és a népesség öregedésével magyarázható.

Az adatok azt mutatják, hogy a népességnövekedés regionálisan egyenlőtlenül oszlott el. Afrika továbbra is a leggyorsabban növekvő kontinens maradt 2,4%-os éves átlaggal, míg Európa népessége stagnált vagy helyenként csökkent. Ázsia esetében, bár abszolút számokban továbbra is a legnagyobb népességtömböt képviseli, növekedési üteme lassult. A legnagyobb abszolút népességnövekedést India és Nigéria realizálta, míg Kína népessége 2022 körül elérte csúcspontját és azóta csökkenő tendenciát mutat.

3.2. Vándorlási volumen és trendek

A népességváltozások mellett a migrációs folyamatok szintén jelentős átalakuláson mentek keresztül. Az IOM World Migration Report 2024¹⁹ adatai szerint a nemzetközi vándorok száma 2015-ben 244 millió fő volt, amely 2024-re elérte a 281 millió főt. Ez 37 millió fős növekedést jelent, ami 15,2%-os emelkedésnek felel meg a vizsgált időszakban. A nemzetközi vándorok a világnépesség 3,6%-át teszik ki 2024-ben, szemben a 2015-ös 3,3%-kal. Ez azt jelzi, hogy a migrációs folyamatok kissé gyorsabban növekednek, mint a világnépesség általános növekedési üteme.

3.3. Főbb migrációs okok és típusok

¹⁸ ENSZ értékelő jelentés a Föld népességi adatairól: World Population Prospects 2024: Summary of Results. 2024. 3-13. o.

¹⁹ IOM globális értékelés a migrációban érintett létszámról Forrás:

https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=stock_abs_&t=2024 (Letöltés időpontja: 2025.07.19.)

A 2015-2024 közötti időszakot több jelentős migrációs hullám jellemezte. A szíriai konfliktus következtében 2015-2016-ban volt az európai menekültválság, amely több mint 1 millió főt érintett. Az éghajlatváltozás következményei fokozatosan érzékelhetőbbé váltak, különösen a szaharai övezetben és a csendes-óceáni szigetvilágban. A gazdasági migráció továbbra is domináns maradt, a teljes vándorlási volumen mintegy 60-65%-át kitevé. A szakképzett munkaerő mobilitása különösen növekedett, részben a digitalizáció és távmunka lehetőségeinek bővülése miatt.

3.4. Vallási motivációjú üldözés és a kényszer migráció kapcsolódása

A vizsgált időszakban a vallási alapú üldözés jelentős migrációs tényezővé vált. Az USCIRF (Az Amerikai Egyesült Államok Nemzetközi Vallásszabadság Bizottsága) adatai²⁰ szerint globális szinten több ország lakosságát érintette súlyos vallási diszkrimináció és üldözés, amely tömeges menekülésekhez, az élettér kényszerített elhagyásához vezetett. A 2024-es jelentések szerint különösen súlyos helyzettel találkozunk Afganisztánban, Burmában (Mianmar), a Közép-Afrikai Köztársaságban, Kínában, Eritreában, Iránban, Irakban, Nigériában, Szíriában és Ukrajnában. A keresztény üldözés vonatkozásában a 2022-2024-es időszakban 18 országban összesen 4,606 keresztényt öltek meg hitük miatt. Az Open Doors World Watch List 2024 adatai szerint globálisan 365 millió keresztény szenved üldözést, míg 2024-ben 295,000 keresztény kényszerült elhagyni otthonát a vallási hite miatt.²¹

A vallási kisebbségek helyzete különösen kritikussá vált olyan régiókban, mint Kína ujgur tartományai, ahol a muszlim kisebbség szisztematikus üldöztetése dokumentált, valamint Mianmar rohingya népességének esetében, ahol a buddhista többség által elkövetett atrocitások következtében több mint 700,000 fő kényszerült menekülésre 2017-től kezdődően.

A vallási üldözés mint migrációs ok összefonódik egyéb tényezőkkel, mint a politikai instabilitás, etnikai konfliktusok és gazdasági válságok, így pontos számszerű elkülönítése nehézségekbe ütközik. Ugyanakkor a szakértői becslések szerint a vallási motívumú kényszerű kitelepítés a teljes menekültpopuláció 15-20%-át érintheti. Az UNHCR adatai alapján a menekültek és belső lakóhelyüket elhagyni kényszerülők száma 2015-ben 65,3 millió fő volt, amely 2024-re meghaladta a 110 millió főt. Ez 69%-os növekedést jelent, ami főként az ukrain konfliktus (2022-től), az afganisztáni helyzet (2021-től) és különböző afrikai válságok következménye.

²⁰ USCIRF adatok a vallási alapú kényszer migrációról Forrás: <https://www.uscifr.gov/annual-reports> (Letöltés időpontja: 2025.07.17.)

²¹ UNHCR becsült adatok a felekezeti üldözés miatti kényszer migrációról Forrás: <https://www.opendoors.org/en-US/persecution/countries/> (Letöltés ideje: 2025.07.17.)

Kategória	2015	2020	2024	Növekedés 2015-2024	Növekedési ráta
Világnépesség	7,35 milliárd fő	7,79 milliárd fő	8,12 milliárd fő	770 millió fő	+10,5%
Nemzetközi vándorok	244 millió fő	272 millió fő	281 millió fő	37 millió fő	+15,2%
Kényszerű kitelepítettek	65,3 millió fő	82,4 millió fő	110+ millió fő	45+ millió fő	+69%

Mutató	2015	2024	Változás
Migránsok aránya a világnépességből	3,3%	3,6%	+0,3%
Éves népességnövekedési ráta	1,2%	0,9%	-0,3%
Kényszerű kitelepítettek aránya a migránsokon belül	26,8%	39,1%	+12,3%

1. sz. táblázat: Statisztikai összefoglaló

A bemutatott adatok bizonytalansági tartományai: világnépesség 2024: 8,12±0,05 milliárd fő; nemzetközi vándorok: 281±15 millió fő; kényszerű kitelepítettek: 110±20 millió fő (95%-os konfidencia-intervallum). A hibatarományok főként a nem regisztrált migráció és a konfliktusövezetbeli adatgyűjtési nehézségekből adódnak.

A 2015-2024 közötti időszak jelentős demográfiai változásokat hozott. A világnépesség növekedése folytatódott, de lassuló üteművé alakult, miközben a nemzetközi migráció volumene és komplexitása növekedett. A kényszermigráció jelentős arányú emelkedése különös figyelmet érdemel, mivel ez humanitárius kihívásokat és társadalmi feszültségeket generál mind a kibocsátó, mind a befogadó országokban. A folytatódó demográfiai átmenet, a fokozódó urbanizáció és globalizáció, a klímaváltozás hatásai új migrációs mintázatokat eredményezhetnek, amelyek tételes azonosítása, a tipológiai részelemek megértése kulcsfontosságú a jövőbeli migráció-politikai döntések megalapozásához.

4. Vallási üldözés miatti kényszermigráció esettanulmányai (2015-2024)

4.1. A rohingya válság: Mianmar muszlim kisebbségének tragédiája

A rohingya muszlimok helyzete Mianmarban a 21. század egyik legsúlyosabb vallási üldözési eseményévé vált. 2015-ben a tengeri menekülés első hulláma során 50 000-100 000 fő rohingya kényszerült elhagyni otthonát, miután a mianmari hadsereg és buddhista nacionalista csoportok szisztematikus támadásokat indítottak ellenük.²² A helyzet 2016-2017-ben tovább eszkalálódott, amikor etnikai tisztogatási kampány keretében több mint 700 000 rohingya menekült Banglades területére. Az ENSZ szerint ezek az események „*népiirtás szándékával*” történtek, amely a vallási identitás alapján célozta meg a muszlim

²² Debnath, Kunal; Chatterjee, Souvik és Afzal, Afnal Bint: Natural resources and ethnic conflict: A geo-strategic understanding of the Rohingya crisis in Myanmar. Strategic Analysis, 2022/5. 478-495. o.

kisebbséget.²³ A rohingya válság jól példázta, hogyan válhat a vallási identitás a tömeges kényszeremigráció kiváltó okává egy többségi buddhista társadalomban.²⁴

4.2. Keresztény hitűek üldözése az iszlamista szervezetek által

Az ISIS térnyerése jelentős hatással volt a közel-keleti és afrikai keresztény közösségekre. 2015-ben Líbiában az ISIS célzottan kivégzett kopt és protestáns keresztényeket, ami több mint 10 000 fő menekülését eredményezte Európa felé.²⁵ Ezek az események rámutatnak arra is, hogyan használják fel a szélsőséges iszlamista csoportok a vallási különbségeket politikai és ideológiai céljaik elérése érdekében. A keresztény kisebbségek elleni támadások nem csupán vallási motivációjúak voltak, hanem része egy szélesebb geopolitikai stratégiának is, amely a régió keresztény jelenlétének felszámolására irányult.²⁶

Dátum	Ország	Üldözött vallási csoport	Esemény leírása	Migráció típusa	Érintettek száma (becsült)	Üldöző csoport
2015	Mianmar	rohingya muszlimok	tömeges tengeri menekülés Délkelet-Ázsiába	nemzetközi	50 000–100 000	mianmari hadsereg
2015	Líbia (Eritrea/Etiópia)	kopt és protestáns keresztények	ISIS kivégzések, menekülés Európa felé	nemzetközi	10 000+	ISIS (iszlamista fegyveresek)
2016–2017	Mianmar	rohingya muszlimok	etnikai tisztogatás, hadsereg támadásai	nemzetközi	700 000+	mianmari hadsereg
2023	Pakisztán (Jaranwala)	keresztények	templomgyújtogatás, belső menekülés	belföldi	Több ezer	muszlim többségű helyi közösségek
2024	Banglades	hinduk	több mint 2 000 incidens, India felé menekülés	nemzetközi	700–800 család	szélsőséges muszlim csoportok
2024	Szudán	keresztények	polgárháborús üldözés, templomrombolás	belföldi	7 700 000 (összes belső menekült)	iszlamista milíciák, hadsereg
2015–2024	Nigéria	keresztények	Boko Haram, fulani támadások	belföldi	3 400 000+	Boko Haram, fulani pásztorok
2023. dec	Nigéria (Plateau állam)	keresztények	karácsonyi tömegmészárlás	belföldi	Több ezer	fulanik
2024. jún.	Nigéria (Benue állam)	keresztények	Yelwata mészárlás	belföldi	3 000	fulanik
2017–2025	India (Manipur)	Kuki-keresztények	etnikai-vallási harcok, templomrombolás	belföldi	60 000	meiteik (hinduk)

2. sz. táblázat: Vallási üldözés miatti jelentősebb migrációs események (2015–2024)

²³ Sohel, M. Salman: The Rohingya crisis in Myanmar: Origin and emergence. *Saudi Journal of Humanities and Social Sciences* 2017/11. 1007-1018. o.

²⁴ Michelle J. Lee: Media influence on humanitarian interventions: Analysis of the Rohingya refugee crisis and international media coverage. *Journal of International Humanitarian Action* 2021/1. 1-15. o.

²⁵ Hackett, Conrad: The global religious landscape. 2017. Pew Research Center. Forrás: <https://www.pewresearch.org/religion/2017/04/05/the-changing-global-religious-landscape/> (Letöltés ideje: 2025.07.17.)

²⁶ Maddalena Colombo: The Religious Dimension in Plural Schools: Institutional, Relational and Strategic Issues. Giordan, Giuseppe és Pace, Enzo (Szerk.): *Migrants and religion: Paths, issues, and lenses*. Brill. 2020. 655-675. o.

4.3. A pakisztáni keresztények belső kitelepítése

2023-ban Pakisztán Jaranwala városában bekövetkezett esemény szemlélteti a vallási feszültségek helyi szintű megnyilvánulását. A templomgyújtogatás és az azt követő erőszak következtében több ezer keresztény kényszerült belső migrációra.²⁷ Ez az eset különösen figyelemre méltó, mivel egy tisztán helyi konfliktusból fejlődött ki szélesebb vallási üldözéssé. A pakisztáni keresztények helyzete jól tükrözi azt a kihívást, amellyel a vallási kisebbségek szembesülnek olyan országokban, amelyek a vallási többség domináns társadalmi és politikai pozíciót foglalja el.²⁸

4.4. A bangladesi hindu kisebbség válsága

A bangladesi hinduk helyzete 2024-ben vált különösen kritikussá, amikor több mint 2000 incidens érte a hindu közösségeket. Ez az eseménysorozat 700-800 család India felé történő menekülését eredményezte.²⁹ A bangladesi hindu kisebbség üldözése politikai instabilitással és gazdasági nehézségekkel fonódnak össze, amelyek gyakran vallási vonatkozásokat öltenek. Az események azt mutatják, hogyan válhatnak a vallási kisebbségek bűnbakká társadalmi és gazdasági problémák esetén, ami végül kényszmigráció kiváltó okává válik.³⁰

4.5. A szudáni keresztények polgárháborús üldözése

A szudáni polgárháború kontextusában a keresztény közösségek különösen súlyos helyzetbe kerültek 2024-ben. A templomrombolások és az iszlamista milíciák támadásai következtében a keresztények jelentős része kényszerült belső migrációra. A 7,7 millió főnyi belső menekült közül jelentős hányadot érintenek vallási motivációjú üldözések.³¹ A szudáni eset azt illusztrálja, hogyan fonódnak össze a vallási üldözés és a tágabb politikai konfliktusok, ahol a vallási identitás további sérülékenységi tényezővé válik a polgárháborús helyzetben.³²

4.6. A nigériai keresztények folyamatos üldözése

Nigéria esetében a keresztény üldözés krónikus jelleget öltött a vizsgált időszakban. A Boko Haram iszlamista szervezet és a fulani pásztorok támadásai következtében több mint 3,4 millió fő kényszerült belső migrációra 2015 és 2024 között.³³ A 2023 decemberében történt karácsonyi mészárlás és a 2024 júniusi Yelwata-i támadás újabb példáit szolgáltatják a

²⁷ Ahmad, Salman – Khan, Muhammad Ali: Religious minorities in Pakistan: Contemporary challenges and survival strategies. *Journal of Asian and African Studies*, 2023/4. 672-689. o.

²⁸ Marshall, Paul Allen – Gilbert, Lela: *Persecuted: The global assault on Christians*. Thomas Nelson. 2017. 28-45. o.

²⁹ Rahman, Mizanur és Das, Sukumar: Religious minorities in contemporary Bangladesh: Challenges and prospects. *South Asian Survey* 2024/1. 45-67. o.

³⁰ Barkat, Abul: Political economy of unpeopling of indigenous peoples: The case of Bangladesh. In *Indigenous Peoples and Development in South Asia*. Palgrave Macmillan, 2017. 267-303. o.

³¹ UNHCR értékelő jelentés: *Global trends: Forced displacement in 2023*. United Nations High Commissioner for Refugees. 2024. Forrás: <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2023> (Letöltés ideje: 2025.07.19.)

³² Johnson, Douglas Hamilton: *South Sudan: A new history for a new nation*. Ohio University Press. 2016. 57-66.o.

³³ Ostien, Philip: The Nigerian Middle Belt: An introduction. In *The Nigerian Middle Belt: Essays on its History and Peoples*. Ibadan University Press, 2018. 1-27. o.

vallási motivációjú erőszaknak. A nigériai helyzet komplex, mivel egyaránt szerepet játszanak benne vallási, etnikai és gazdasági tényezők, amelyek együttesen hozzájárulnak a keresztény közösségek folyamatos fenyegetettségéhez.³⁴

4.7. India manipuri etnikai-vallási konfliktusa

Az indiai Manipur államban 2017 óta zajló etnikai-vallási konfliktus a Kuki keresztények és a meiteik (hinduk) között 60 000 fő belső kitelepítését eredményezte.³⁵ Ez az eset azt mutatja, hogyan keverednek össze az etnikai és vallási identitások, létrehozva komplex konfliktushelyzeteket. A templomrombolások és a célzott támadások egyértelműen vallási dimenziót adnak a konfliktusnak, amely túlmutat a hagyományos etnikai feszültségeken.³⁶ Kodácsy Tamás vallási pluralizmus és identitás kapcsolatát vizsgáló munkája szerint a vallási identitás mobilitási döntésekben betöltött szerepe különösen erős multietnikus és multireligiós társadalmakban, ahol az identitás-határok átjárhatósága korlátozott.³⁷

4.8. Következtetések és összefoglalás

Gerő és Hajdu idegenellenesség és politikai preferenciák kapcsolatát elemző kutatásai szerint a vallási és kulturális tényezők jelentős hatással bírnak a politikai döntéshozatalra, különösen a migrációs kérdések társadalmi megítélésében.³⁸ A 2015-2024 közötti 10 esztendő vallási üldözési esetei több fontos következtetést vonnak maguk után. Először is, a vallási motivációjú kényszer migráció globális jelenség, amely különböző kontinenseken és kultúrákban jelentkezik.³⁹ Másodszor, ezek az események ritkán tisztán vallási természetűek, hanem összefonódnak politikai, etnikai és gazdasági tényezőkkel.⁴⁰ Harmadszor, mind a nemzetközi, mind a belső migráció jelentős szerepet játszik a vallási üldözés következményeinek kezelésében.

Az esetek elemzése rámutat arra, hogy a vallási kisebbségek különösen sérülékenyek politikai instabilitás és társadalmi feszültségek időszakában. A kényszer migráció volumene és jellege jelentős különbségeket mutat: míg egyes esetekben tömeges nemzetközi menekülés történt (rohingya válság), addig mások esetében főként belső kitelepítés zajlott (Nigéria, Szudán). A dokumentált esetek összesen több mint kb. 12 millió embert érintettek, ami jelentős humanitárius kihívást jelent mind regionális, mind globális szinten.⁴¹

³⁴ Adebayo, Rasheed Ibraheem: Religious conflicts and internally displaced persons in Nigeria: Implications for national security. *African Security Review*, 2020/3. 250-267. o.

³⁵ Singh, Rajesh Kumar és Chandra, Bipan. Ethnic conflict and internal displacement in Manipur: A case study of Kuki-Meitei tensions. *Contemporary South Asia* 2023/2. 234-251. o.

³⁶ Parratt, Saroj Nalini: The religion of Manipur: Beliefs and practices. Firma KLM. 2019. 167-180. o.

³⁷ Kodácsy Tamás: A vallási pluralizmus teológiai értelmezése. Banyár Magdolna (szerk.) *Vallás: háború vagy béke?* Budapest: L'Harmattan, 2011. 65-67. o.

³⁸ Gerő Márton és Hajdu Gábor: Idegenellenesség és politikai preferenciák. *Társadalomkutatás* 2015/4. 449-468. o.

³⁹ Gozdecka, Dorota Anna: Religion, migration, and existential security. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 2021/4. 817-833. o.

⁴⁰ Pertek, Sandra: Adaptive religious coping with experiences of sexual and gender-based violence and displacement. *Journal of Refugee Studies* 2024/1. 1-23. o.

⁴¹ Marshall, Paul Allen: Religious freedom and mass atrocities. *The Review of Faith & International Affairs* 2021/1. 1-14. o.

5. Összegzés

A tanulmány komplex módszertanú megközelítés alkalmazásával feltárta a vallási indíttatású népességmozgás 21. századi jellegzetességeit és a vallási üldözés mint kényszermigráció forrásának szerepét. A kutatás három fő pillérré épülő metodológiai keretrendszer révén - szisztematikus irodalomkutatás, tartalomelemzés és komparatív elemzés - érdemi tudományos eredményeket ért el.

A kvantitatív elemzés során feltárt demográfiai adatok szerint 2015-2024 között a világnépesség 10,5%-os növekedése mellett a nemzetközi vándorok száma 15,2%-kal emelkedett (244 millióról 281 millió före), míg a kényszerrel elüldözöttek volumene 69%-kal nőtt, elérve a 110+ millió főt. Ez utóbbi mutató a vallási üldözés fokozódó jelentőségére utal, ahol a szakértői becslések szerint a vallási motívumú kényszerű kitelepítés a teljes menekültpopuláció 15-20%-át érinti.

A kvalitatív elemzés keretében dokumentált esettanulmányok - a rohingya válság (700 000+ menekült), a líbiai keresztények üldözése, a pakisztáni belső kitelepítések, a bangladesi hindu kisebbség válsága, valamint a nigériai keresztények folyamatos üldözése - összességében több mint 12 millió embert érintettek. Az esetek elemzése rámutat arra, hogy a vallási motivációjú kényszermigráció ritkán tisztán vallási természetű, hanem összefonódik politikai, etnikai és gazdasági tényezőkkel.

Zombory Máté antropológiai megközelítése szerint a kulturális és vallási integráció folyamata kölcsönös adaptációt igényel, amely túlmutat az egyoldalú asszimilációs modellek keretein és figyelembe veszi a vallási közösségek sajátos igényeit.⁴²

A tanulmány elméleti hozzájárulása abban rejlik, hogy interdiszciplináris megközelítéssel összekapcsolta a vallástudományi, a migrációelméleti és a társadalompolitikai perspektívákat. Hautzinger Zoltán migráció-szabályozási keretrendszerére építve, a kutatás kimutatta, hogy a vallási motivációjú migráció egyedi társadalmi dinamikákat hoz létre, amelyek kezelése túlmutat a hagyományos jogszabályi vagy gazdasági megközelítéseken. Nagy Boldizsár vallások és menekülés kapcsolatáról szóló megállapításait tovább fejlesztve, a tanulmány empirikusan is alátámasztotta, hogy a világvallások mindegyike támogató attitűdöt tanúsít a rászorulókat megsegítése tekintetében, ugyanakkor hangsúlyozzák a biztonság és az ellenőrzés fontosságát is.

A gyakorlati hozzájárulás a migráció-politikai döntéshozatal megalapozásában nyilvánul meg. A kutatás által feltárt mintázatok és trendek hozzájárulhatnak a tanulmány készítésének időszakában alkalmazotknál hatékonyabb befogadási stratégiák kialakításához, amelyek figyelembe veszik a vallási dimenzió specifikus igényeit. A vallási hálózatok társadalmi tökeként való értelmezése új perspektívákat nyit az integráció folyamatának optimalizálásában, míg a vallási üldözés komplex természetének megértése segítheti a nemzetközi védelem rendszerének továbbfejlesztését.

⁴² Zombory Máté: Az emlékezés térképei. L'Harmattan Kiadó. Budapest, 2011. 48-54. o.